

Полтавські глинясті – порода курей вітчизняної селекції

Порода яєчно-м'ясних курей "Полтавські глинясті" була затверджена у 2007 році наказом Міністерства аграрної політики України. Проте вперше цілеспрямована племінна робота щодо поліпшення продуктивних якостей полтавських курей була розпочата у 1912 році на Полтавській сільськогосподарській дослідній станції.

Полтавські кури – це місцеві кури, які найбільше поширені у лісостеповій зоні України, тобто у Полтавській та Харківській областях, тому вони добре пристосовані до їхніх природно-кліматичних умов. Походження цих місцевих курей точно не відоме, але є припущення, що вони створені методом народної селекції, тобто шляхом відбору кращих особин, яких одержували при схрещуванні місцевої птиці з імпортованими породами, такими як половий орпінгтон, нью-гемпшир, віандот, яких завозили в Україну наприкінці XIX та на початку XX століть.

У 1912 році на Полтавській сільськогосподарській

дослідній станції розпочали роботу щодо удосконалення продуктивності полтавських курей. Спочатку полтавські кури відкладали по 70 яєць у рік з середньою масою 50 г, а жива маса курей коливалась від 2,1 до 4 кг. У 1928 році на базі цієї дослідної станції було організовано племінний розсадник із розведення полтавських курей, з якого населення одержувало поліпшену птицю.

У 1929-1930 роках на Всеукраїнському конкурсі птиці, який проводили у м. Полтава, місцеві полтавські кури показали майже рекордну для того часу несучість – більше 100 яєць на несучку, а в окремих несучок-рекордисток вона була вищою, ніж у породи леггорн. Однак у період з 1930 по 1941 роки на більшості колгоспних ферм почали поширюватись кури породи білий леггорн та інші породи, а місцева птиця була майже забута. Проте населення Полтавщини та Слобожанщини надавало перевагу розведенню у власних господарствах саме полтавських курей, кра-

щик за м'ясними якостями, більш пристосованих до умов утримання і годівлі та не гірших і за несучістю.

На серпневій сесії Всесоюзної академії сільсько-господарських наук (1948 рік) було засуджено теорію і практику господарювання, в якій не приділялася належна увага роботі з місцевим генофондом сільськогосподарських тварин та птиці. Тому вже в 1948-1949 роках розпочалося планомірне вивчення місцевих полтавських курей. Співробітниками Української дослідної станції птахівництва було проведено моніторинг наявних генетичних ресурсів місцевої птиці у Полтавській області. При цьому встановили, що полтавські кури були представлені трьома типами: глинясті, зозулясті і чорні.

Полтавські чорні – це місцеві кури, вихідні форми яких невідомі. Найбільш поширеними вони були у Лубенському районі Полтавської області. Загальна чисельність становила 42,9 тис. (1954 рік), а вже у 1964 році – 8,5 тис. голів. Забарвлення оперення чорне, пір'я на шиї із зеленим відтінком, існують особини і з золотистою шиєю.

Зозулясті кури – вихідні форми невідомі, створені приблизно у XIX сторіччі. На початку 50-х років XX ст. батьківське стадо курей, яке утримували у радгоспах Лубенського, Миргородського, Золотоніського районів Полтавської області, налічувало 33,8 тис. голів. Кури мали більш темне забарвлення оперення порівняно з півнями. Гребінь у більшості курей та півнів трояндоподібний, іноді листоподібний, вушні мочки червоні.

Нині в Україні поширені тільки кури з глинястим кольором оперення, які у 2007 році і були затверджені як порода яєчно-м'ясних курей – полтавські глинясті.

Глинястими курей називають завдяки кольору оперення, схожому на червонувату глину. Можуть бути особини зі світло-глинястим і темно-глинястим оперенням. У курей кінчики пір'їн на шиї і хвості забарвлені у чорний колір. Голова невелика, з коротким міцним дзьобом; гребінь в основному трояндоподібний (ген R), але згідно зі стандартом породи є і листоподібна форма (ген r); вушні мочки червоні; сережки середньої довжини; шия порівняно коротка, товста; спина широка і довга; груди округлі, виступають вперед; ноги міцні, широко поставлені. У глинястих і зозулястих курей ноги і дзьоб жовті й світло-жовті, у чорних – темно-сталевого кольору.

Півні відрізняються від курей темнішим забарвленням пір'я з яскраво-жовтою блискучою гривною і косицями, чорним пір'ям на хвості і крилах.

З полтавськими курми до 1953 року вели тільки масову селекцію з індивідуальним добром за фенотипом, пізніше з ними було розпочато поглиблену селекційно-племенну роботу. Відбирали кращу типovu птицю, добре розвинуту, з живою масою більше 1,7 кг, від матерів з несучістю 100 яєць і більше. Півнів відбирали з врахуванням продуктивності матерів з власною живою масою не менше 2,6 кг. Це поголів'я стало вихідним матеріалом для створення

справжнього племінного стада полтавських глинястих курей.

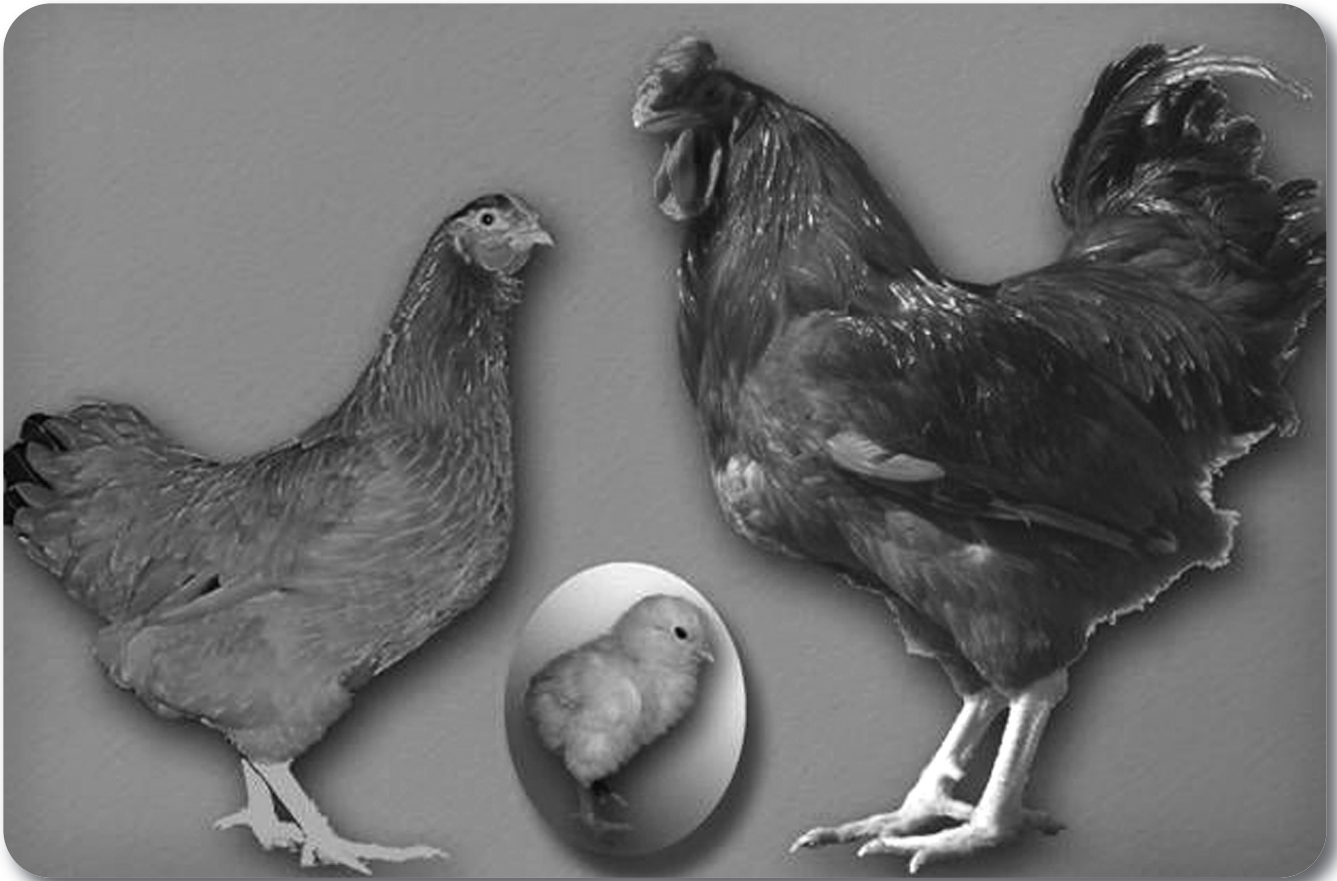
До 1963 року використовували метод масової селекції, а потім – заводські методи. Основна мета селекції – покращення продуктивних і репродуктивних ознак птиці та консолідація її екстер'єрних особливостей. У процесі селекції полтавських глинястих курей значна увага приділялася поліпшенню якості яєчної продуктивності та товарному вигляду яєць. При створенні ліній використовували інбридинг типу “напівбрат х напівсестра”, окремі лінії створювалися без використання інбридингу.

У період з 1961 по 1987 роки селекційну роботу з цієї породною групою проводили у напрямі створення спеціалізованих за певними ознаками ліній. У результаті було створено лінії: П41 – з підвищеною живою масою та масою яєць; П56 – з пониженою живою масою при збереженні високого рівня несучості і середньої маси яєць; П37 – з підвищеною несучістю, селекціонувалась як материнська лінія на високу несучість і поєднуваність з лініями білих леггорнів; П14 – з підвищеною стійкістю до неопластичних хвороб; П6 – з комбінованою продуктивністю; П5 – синтетична популяція, яка створена на основі кращого генетичного матеріалу трьох ліній і розводилась з F2 “у собі” після їх об'єднання в напрямі одержання комбінованої продуктивності. З цими лініями проводилася індивідуально-сімейна селекція. Для контролю за ефективністю селекції була створена контрольна популяція полтавських глинястих курей (КППГ), яку утримували при панміксії з поголів'ям 300 самок і 60 самців.

Упродовж 1987-1996 рр. генофонд цих ліній і популяції поетапно було об'єднано в одну лінію. Основою стала лінія 14, оскільки вона мала підвищену стійкість до неоплазм і життєздатність при гарних показниках несучості і маси яєць. Із ліній П37, П41, П56, П6, і КППГ була відібрана краща птиця за показниками несучості і маси яєць, які увійшли до складу новоствореної лінії у вигляді окремих генеалогічних гілок і були названі мікролініями.

На даний час порода полтавських глинястих курей представлена однією лінією (14), до складу якої входить 6 генеалогічних мікроліній. Усього в процесі створення цієї породи проведена селекція упродовж 27 генерацій з використанням сімейної селекції з оцінкою плідників за якістю лінійних потомків у сукупності з індивідуальною селекцією за ознаками, які співпадають з напрямками селекції і спеціалізацією лінії.

Зі створеною комплексною лінією 14 селекція проводилась на підвищення несучості, маси яєць та життєздатності птиці. З метою підвищення життєздатності потомків для відтворення наступної генерації у селекційні гнізда не відбирали птицю із сімей, в яких спостерігали відхід молодняку в період вирощування або утримання за початковий період яйцекладки. У зв'язку з тим, що споживачів нині приваблюють яйця з коричневою шкаралупою, упродовж 5-ти генерацій

(1998-2003 рр.) проводили поглиблену селекційну роботу у напрямі покращення інтенсивності забарвлення шкаралупи яєць та зниження кількості яєць із світлою шкаралупою, зниження кількості яєць з дефектами форми яєць та аномаліями шкаралупи. Проводили також стабілізуючий відбір за живою масою, стійкістю до неоплазм (протягом 15-ти генерацій враховували відхід молодняку і дорослих курей в лінії від неопластичних захворювань). Сім'ї, в яких реєстрували захворювання, виключали із селекції. Також проводили вивчення стійкості селекціонованої лінії до неоплазм шляхом штучного зараження птиці вірусом саркоми Рауса з використанням методів ХАО-тесту та регресії пухлин, що утворювались після зараження. На етапі створення лінії, стійкої до захворювання неоплазмами, для відтворення відбирали тільки тих батьків та їх потомків, де показник ХАО-тесту був вище середньої по лінії, або в яких спостерігали регресію пухлин не менше ніж у 50% потомків. Для збільшення виходу інкубаційних яєць та підвищення виводу курчат упродовж 4-х генерацій селекції проводили оцінку і добір курей селекційного стада за формою яєць та якістю шкаралупи за показником її пружної деформації.

На даний час однією із найцінніших ознак полтавських глинястих курей є підвищена життєздатність, стійкість до стресів, а також до неопластичних захворювань, зокрема хвороби Марек. Полтавські глинясті кури спокійного темпераменту, добре пристосовані до утримання як на підлозі, так і у кліткових батареях різного типу,

у тому числі при використанні штучного осіменіння.

При вирощуванні ремонтного молодняку за 19 тижнів життя падіж становить 4-6%; жива маса курочок у 17 тижнів – 1,34-1,39 кг, півників – 1,69-1,79 кг. Віку знесення першого яйця кури досягають у 160-164 доби, 50% інтенсивності несучості – у 166-172 доби. Несучість на середню несучку становить 235-240 яєць; маса яйця у 30 тижнів – 51,5-53 г, у 52 тижні – 59,5-60,5 г. Шкаралупа яєць має привабливий коричневий колір різної інтенсивності забарвлення. Жива маса курей у 52 тижні – 2,2-2,3 кг, півнів – 3,2-3,4 кг. Збереженість – 93-95%; вивід курчат – 80-82%. Добові курчата мають жовто-коричневе забарвлення пуху.

Птиця відноситься до комбінованого типу продуктивності, тобто від неї можна одержувати і яйця і м'ясо. М'ясо має високі смакові якості. Вихід м'язової тканини – 52%, кісток – 10,7%. За інтенсивної відгодівлі молодшої птиці (особливо півників) її жива маса значно підвищується, особливо за рахунок утворення м'язової тканини, між якою відкладається жир, завдяки чому м'ясо стає соковитим, підвищуються його смакові якості. Тушка забитої птиці має привабливе жовтувате забарвлення шкіри.

Схрещування полтавських глинястих курей з півнями породи білий леггорн дає змогу отримати високопродуктивних гібридних курей з несучістю 260-265 яєць і високою життєздатністю.

*С. М. Базиволяк, кандидат
сільськогосподарських наук, доцент*